

ГРАВІЮРНІ ТЕХНІКИ У КНИЖКОВІЙ ІЛЮСТРАЦІЇ

Чорна Є.Л., студ. гр. ОМ-414

*Наукові керівники – Герасімова Д.Л., доцент, Копилова Н.О., ст. викладач
(кафедра Образотворчого мистецтва, Одеська державна академія
будівництва та архітектури)*

Анотація. Графіка має безліч проявів у лініях, формах і техніках для створення вражаючих композицій і передачі детальних зображень. Одним з найбільших її розділів є станкова графіка. Не дивлячись на те, що гравюра як різновид мистецтва виникла досить пізно у порівнянні з іншими, станкова графіка посідає вагоме місце у світовому культурному художньому надбанні, зокрема у книжковій ілюстрації. Стаття присвячена технікам гравюри і їх використанню у створенні ілюстрацій до книг на прикладі мистецтва індійської мініатюри.

Актуальність. Ілюстрування видань завжди було і залишається невід'ємною нішею у роботі художника, а станкова графіка набуває популярності у сучасних буденних та професійних сферах. Здобуваючи знання про різні художні техніки, митці мають змогу покращити власні навички, урізноманітнити свої твори і ділитись цінним досвідом з іншими.

Ілюстрацію можна виділити як самостійний жанр графічного мистецтва. Її сюжетна лінія визначається літературним твором, а не вільним вибором художника. Такі зображення є засобом передачі емоційної атмосфери твору, візуалізації персонажів, історії та показу зображених об'єктів. Їхнє призначення – допомогти зрозуміти те, про що йдеться у тексті, підкреслити його зміст, зробити його зрозумілим і наочним. Ілюстрації завжди містять історію, наприклад, про історичну подію, яка може бути складною або простою, а також служать не лише прикрасою, але й доповненням чи визначенням тексту.

Рукописні ілюстрації були добре відомі в античності, а традиція кольорових манускриптів процвітала на Заході аж до винайдення друкарського верстата. Подібні традиції існували і в інших частинах світу, наприклад, у перській чи індійській мініатюрі (рис. 1). Сучасні книжкові ілюстрації беруть свій початок з ксилографії 15 століття, яка незабаром була включена в перші друковані книги. Інші техніки, такі як гравюра, офорт, літографія, лінорит та різні види кольорового друку, розширили можливості і використовувалися такими майстрами, як Дом'є, Доре та Гаварні [3].

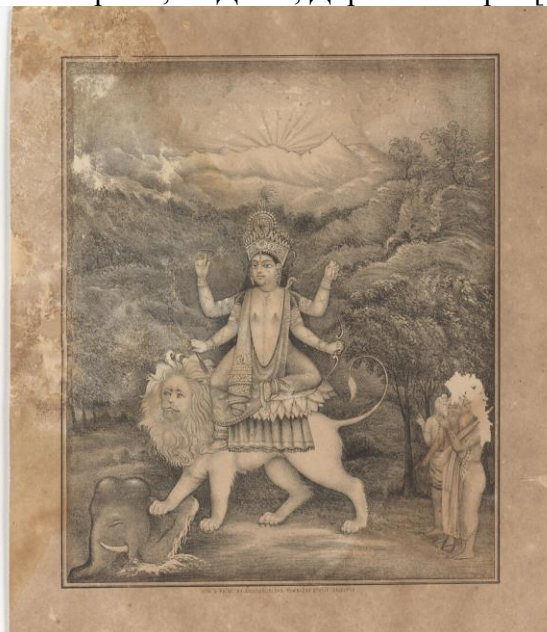

Рис. 1. Крішнахарі Дас. Богиня Джагадхатрі, літографія припл. 1880 р.

Естамп – це процес створення твору мистецтва шляхом друку, зазвичай на папері, а також на тканині, дереві, металі та інших поверхнях. Хоча «традиційне друкарство» охоплює процес виготовлення відбитків за допомогою ручних технік, а не фотографічних репродукцій творів візуального мистецтва, які зазвичай друкуються лише за допомогою електронних машин (принтерів), існує перехід між традиційним і цифровим друкарством, особливо в літографії [1]. Існує три способи репродукування: високий друк (опуклі рельєфні зображення), глибокий друк (вдавнені або жолобчасті зображення) і планографічний (літографічний) друк. Як пластини для високого друку використовують вертикально розрізану (ксилографія) або горизонтально розрізану (дереворит) деревину твердих порід, лінолеум (ліноліт), мідні, цинкові та сталеві пластини (гравюра на міді та металі), а також спеціальні літографські камені. Для кожного з методів виготовлення друкарських форм існує ціла низка технік гравіювання. У глибокому друці це суха голка, штриховий спосіб, меццотинто (чорний), акватинта, м'який лак, офорт Лавіса та інші техніки травлення. Репродукування зображень відоме вже багато років.

Рис. 2. Рембрандт ван Рейн. Христос, зцілюючий хворих, офорт 27,8 × 38,8 см 1643-1649 рр.

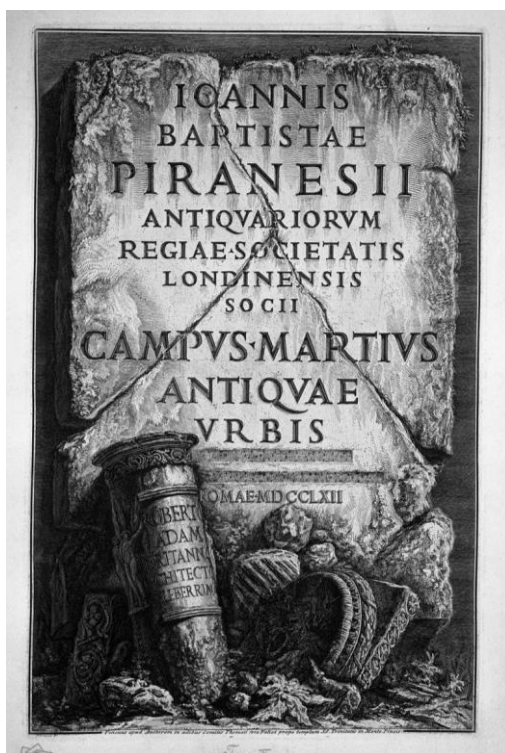

Рис. 3. Джованні Баттіста Піранезі. Фронтиспіс, офорт, 1762 р.

Як вид мистецтва гравюра пройшла різні етапи розвитку від античності до наших днів. На кожному з цих етапів відбувалися важливі технічні та художні зміни. Інтенсивний

розвиток гравюри припав на добу Ренесансу. Хоча традиція ксилографії продовжувалася, більшість відомих гравюр епохи Відродження були виготовлені на металевих пластинах, особливо мідних. Інноваційними техніками стали акватинт та меццо тинто, завдяки яким художники того часу перейшли з лінійного стилю на більш тоновий, зосередивши увагу на передачі світлотіні та об'ємах [3]. Гравірування та офорт надали ілюстраціям більшу чіткість і дрібні деталі та швидко стали домінуючими наприкінці 15 століття, часто з двома техніками, змішаними в одній пластині. Широкий спектр книг тепер був ілюстрований, спочатку переважно на кількох сторінках, але з часом кількість ілюстрацій поступово зростала, і, як правило, використовувалося більше офорту, ніж гравюри. Відповідно розвивались і композиційні тенденції.

Індія має багату й різноманітну мистецьку спадщину, що охоплює низку технік і стилів, у тому числі й друковану графіку. Зв'язки між друкарством та Індією сягають корінням у різні контексти та періоди. Традиційне індійське мистецтво використовує різноманітні техніки гравюри, зокрема ксилографію, мідьоритм та ацетатний друк. Гравюру використовують для зображення священних текстів, міфологічних сцен і портретів [2].

Рис. 4. Джайнська космологічна карта адхаїдвіпі, літографія 1900 р.

У книжковому мистецтві Індії гравюра часто використовується для ілюстрацій до книг, особливо тих, що пов'язані із скарбницею індійської літератури та міфології. Однією з найважливіших особливостей книжкової ілюстрації є її взаємодія з текстом. Такі роботи відіграють не лише декоративну роль, але й доповнюють та визначають зміст тексту. Вони можуть розкрити сюжет, підкреслити головних героїв і передати атмосферу. Індійські художники використовують різноманітні техніки та стилі, для них характерні яскраві кольори та багата деталізація.

Традиція мініатюр є однією з найважливіших частин мистецтва ілюстрації в Індії. На мініатюрах, розфарбованих вручну, зображені сцени з епічних, релігійних та міфологічних історій. Використання кольору та текстури відіграє важливу роль. Завдяки ним митці підкреслюють настрій сцени, передають енергетику та створюють враження особливого середовища. Загалом, ілюстрації в індійських книжках відображають багатство культурних, міфологічних та історичних аспектів країни і демонструють неймовірне розмаїття і талант індійських художників, а одним з провідних мотивів є зв'язок людини з природою. Самобутня гармонія – те, що відчувається при спогляданні зображень індійських майстрів. Дослідивши теоретичний та практичний матеріал, отримані знання було використано вже на етапі перших розробок до дипломної роботи графічної серії ілюстрацій за мотивами роману «Сіддхартха» Гессе Г. (рис. 5).

Рис. 5. Автор невідомий. Агамані, літографія, надрукована чорним кольором і розфарбована вручну аквареллю та вибірково нанесеною глазур'ю, 41 × 54,6 см

Рис. 6. Ескізи серії графічних ілюстрацій до роману «Сіддхартха» Гессе Г., олівець, папір

Метою на етапі розробок ілюстрацій є знаходження візуальних характерних засобів для передачі атмосфери літературного твору. В основі цієї серії лежить передання тісного зв'язку природи і людини, прагнення до гармонії в цілому завдяки використанню світла, домінуванню пейзажу над фігурами. Для досягнення бажаної фантазійності, мережовості зображення буде використано техніку сухої голки.

Рис. 6. Ескіз серії графічних ілюстрацій до роману «Сіддхартха» Гессе Г., олівець, папір

Рис. 7. Ескіз серії графічних ілюстрацій до роману «Сіддхартха» Гессе Г., акварельна монотипія

Висновки. Гравюрне мистецтво розвивається і в епоху сучасності. Друкарство продовжує залишатися популярним і важливим засобом для сучасних художників. Підбираючи візуальні засоби для відображення теми і настрою, митці використовують різноманітні техніки, такі як суха голка, літографія, ксилографія, ліногравюра тощо, щоб висловити свої творчі ідеї та графічні експерименти. Серед задач, які виконують ілюстратори, є вираз теми, настрою та емоції твору. Вони створюють картинку атмосфери, яка дозволяє читачу краще зрозуміти історію та емоції персонажів. Зосередження уваги на ролі гравюри у відтворенні культурних, міфологічних і літературних тем є вагомим для збереження та інтерпретації важливих аспектів культурної спадщини.

Література:

1. Сотська Г.І., Шмельова Т.В. Словник мистецьких термінів. Херсон: Видавництво “Стар”, 2016. 52 с.
2. Anne Bromberg. The Arts of India Southeast Asia and the Himalayas. Dallas Museum of Art, 2013. 264 pp.
3. Mayor, A. Hyatt (Alpheus Hyatt). Prints & people; a social history of printed pictures. Metropolitan Museum of Art, New York, 1971. 496 pp.